

PRACOVNÝ LIST Z DEJEPISU PRE 8. ROČNÍK

1. VYTVOR SI KRÁTKE POZNÁMKY Z NASLEDUJÚCEHO TEXTU

UMENIE V 19. STOROČÍ

Umenie odrážalo všeobecnú nestabilitu, sprievodný jav ľudskej spoločnosti daného obdobia. Začali sa v ňom objavovať rozličné, často protikladné prúdy. Zmenilo sa aj chápanie umelca a umenia. Kým v predchádzajúcich obdobiach bol umelec ponímaný ako remeselník, ktorý tvoril klasické realistické diela na zákazku, v 19. storočí sa začala tradícia založená antickým Grékom a Rómom odmietať. Mnohí umelci si vytvorili vlastný štýl a vlastné kritériá.

Umenie v prvej polovici 19. storočia

V prvej polovici 19. storočia sa v umení objavuje klasicizmus a empír. Oba umelecké smery sa nechávali inšpirovať antikou. Klasicizmus vrcholil počas napoleonských vojen. Jeho šírenie v ostatnej Európe dokonca podporoval Napoleon Bonaparte. Umelci sa usilovali o estetický ideál, založený na teórii absolútnej krásy, v ktorej hľadali jasnosť, presnosť, vyváženosť a jednoduchosť foriem.

Empír sa prejavoval v monumentálnosti stavieb, ale aj vo výrobe úžitkového umenia.

Meštianskou podobou empíru bol biedermeier, ktorý sa uplatňoval v kultúre bývania, pri výrobe nábytku i v umeleckej výrobe. Typický preň bol maľovaný porcelán a miniatúry.

Romantizmus už grécko-rímske vzory zavrhoval. Do popredia kladol jedinca, jeho pocity a osobnosť. Proti rozumu staval silu lásky, vášne a citov. Romantickí umelci často unikali vo svojich dielach do sveta prírody. Svoju inšpiráciu hľadali aj v minulosti alebo exotike. V literatúre sa často stretávame s námetmi hrdinstva, nešťastnej lásky, smrti a pod. Romantizmus často kráčaľ ruka v ruke s patriotizmom.

Umenie v druhej polovici 19. storočia

Romantizmus nahradil realizmus. Tento umelecký smer hlásal návrat k reálnemu zobrazovaniu života. Objavujú sa v ňom historické i náboženské motívy. Realisti sa v porovnaní s romantikmi snažili o objektívnosť tvorby. Zobrazovaním scén z každodenného života plasticky dotvárali obrazy spoločnosti. V 60. rokoch 19. storočia sa najmä vo výtvarnom umení začali objavovať diela, ktoré spoločnosť spočiatku odmietala. Pre autorov týchto diel bolo typické vnášanie neistoty, pochybnosti i dojmov do vlastného umeleckého diela. Nazývali sa impresionisti. Označil ich tak jeden z kritikov umenia potom, ako uvidel obraz francúzskeho maliara **Clauda Moneta – Impresia**.

Impresionistickí maliari zachytávali svet tak, ako ho vníma náš zrak v určitom okamihu, v zmysle slov: *najpravdivejší je okamih, ktorý v nás zanecháva najsilnejší dojem*. Okrem **Clauda Moneta** patril k výrazným predstaviteľom **Edouard Manet**.

V 80. rokoch sa objavili postimpresionisti, ktorí získali označenie *prekliati* pre odmietanie zaužívaných pravidiel spoločnosti. V dôsledku búrlivého životného štýlu často žili na hranici biedy a prežívali množstvo sklamaní.

K najznámejším maliar postimpresionizmu patrili Vincent van Gogh a Paul Gauguin [gogén].

Na prelome 19. a 20. storočia vo výtvarnom umení, architektúre, odievaní a úžitkovom umení dominovala secesia. Bola posledným umeleckým štýlom, ktorý sa všeobecne presadil. Možno ju pokladať aj za reakciu na industriálnu spoločnosť, za pokus o návrat ku kráse remesiel.

Vyznačovala sa ozdobnosťou, záľubou v ornamentoch a pestrosťou farieb. K známym predstaviteľom secesie v strednej Európe patrili Rakúšan Gustav Klimt, Čech Alfons Mucha, Maďar Károly Kós a Slovák Dušan Jurkovič.